

Sabima kartleggingsnotat 39, 2022

Tverrfaglig kartleggingsprosjekt Agder 2022

Av Asbjørn Lie (red.)

Tverrfaglig kartleggingsprosjekt Agder 2022

*Emneord: Tverrfaglig Agderforeingene Individuell kartlegging
Felles kartleggingsturer*

Sammendrag

Medlemmer fra følgende foreninger har deltatt i den felles kartleggingen på Agder i 2022. Norsk zoologisk forening, Sørlandsavdelingen Norsk/Agder botaniske forening, Norsk entomologisk forening, Blomkålsoppen (Norges sopp og nyttevekstforbund). Hele 17 har fått tildelt midler i prosjektet, både erfarne kartleggere og nybegynnere. Det har i tillegg deltatt andre medlemmer som har deltatt på felles kartleggingsturer.

Det har blitt arrangert felles kartleggingsturer, i tillegg har det vært mindre spontane kartleggingsturer hvor det på kort varsel er arrangert turer, spesielt i insekt miljøet.

Rapportering skjer best i seine høst og vinterkvelder, så det gjenstår mye rapportering. Noe er det skrevet reiseregning på (spesielt der data er lagt ut), en del arter krever mye etterarbeid og der vil det bli publisert mer materiale utover vinteren).

Vi har vært heldige å bli invitert av Vidar Selås (NZF) på Vegårdshei, og av Benthe Skrøvje ei helg på småbruk i hhv Vegårdshei og Gjerstad. Dette har redusert utgiftene, slik at mye fellesutgifter ikke er benyttet. Vi har hatt felles kartlegginger i tilknytning til vår foreningshytte på Østre Randøya (NZF, ABF, NOF). Mange felles kartleggingsturer er lagt lokalt og har forholdsvis små utgifter (spesielt på insekter, Frank Strømmen), mens en mosekartleggingstur til Brokelandsheia med overnatting har kostet en del. Mange korte kartleggingsturer, spesielt med båt medfører mye ekstra arbeid og reiseregning er ikke benyttet.

Nye og uerfarne har ikke kommet skikkelig i gang, men vi bli fulgt opp framover med felles kartlegginger og utlegging av registreringer på felles turer. Vi ønsker framover å få til felles kurs (artskunnskap) med kartlegging for å sikre kvaliteten på registreringene.

Oversikt over aktiviteten til deltagerne i prosjektet.

Trond Baugen NBF/ABF

Kartlegging av narrmarhånd og rødslisterarter av karplanter

Følgende arter er i registret: søstermarhand, narrmarhand, hvit skogfrue sørlandsbjørnebær, stivt havfruegras, klokkesøte.

Følgene lokaliteter er besøkt: Borøya, Homborsund, Ulvøysund, Landvik (Reddal), Sandå (Åmli), Langøysund, Langøya Arendal.

Roar Linjord, NEF, ABF

Kartleggingsrapport for Sabima 2022

Av Roar Linjord

Insekter i sandområder ved Brennåsen, Kristiansand 28. juni og 19. juli.

Habitatene består av en tørreng brukt til hestebeite, åkerkanter samt arealer på sandgrunn nær dyrket mark. Det ble funnet varmekjære vepser og teger som er typiske for naturtypen. Felles prosjekt.

Karplanter og insekter Homborsund, Grimstad

27.mai: Søk etter hybrider/varianter av kusymre ved Hove i Homborsund. Andre aktuelle karplanter ble også registrert, samt noen insekter. Videre ble det lett etter marianøkleblom på Tromøya, hvor en ny lokalitet ble funnet på Alve. Andre deltakere var Asbjørn Lie og Tore Berg.

5.juli. Registeringer av karplanter og insekter i strandeng.

Karplanter og insekter ved Viksveien i Gjerstad 26. juni

Habitatet er artsrik veikant. Det ble funnet gode bestander av stavklokke og flekkgrisøre. Insekter innsamlet ved håving.

Karplanter og sopp i Randvika, Grimstad, 2. oktober

Edelløvsog og strandområder. Registrert fremmede planter og sopp

Kartlegging i Uråsen i Finstrand, Kristiansand

Felles kartleggingstur i urørt skog med grove hule eiker. Registrering av mose, lav og sopp.

Asbjørn Lie ved grov hul eik

Ruteskorpe påliggende grov eik

Kartlegging av karplanter og insekter i Arendalsområdet.

Det er registrert fremmede arter flere steder i Arendal kommune. Mange av dem er funnet i skrotemark, vegkanter, grus og jordfyllinger samt i skog.

Pollinerende insekter registrert i flere habitater. Seminaturlik eng, strandenger veikanter

Steder for rødlista karplanter: Alve, Skottjern og hoveodden.

Registrereriner på Lille Omdal, (min hjemmeadresse)

Funn av nye arter for lokaliteten og gjenfunne rødlistearter inngår. Gjelder flere artsgrupper.

Sitronskivevokssopp gjenfunnet 13.09.2022

Flygende hann av ildsandbie

Asbjørn Lie Prosjektleder NZF, NBF, NEF, NSNF

Kartlegging med vekt å delta på felles kartleggingsturer, mange av turene har tatt utgangspunktet i moser sammen med Svein Olav B Drangeid. Disse turene har fungert som tverrfaglige kartleggingsturer, hvor også andre organismer har blitt kartlagt. Det har vært tur til «kalkøyer» i Grimstadskjærgården (7/9), Hesemyråsen i Birkenes (8/10), Gjerstad/Risør (12-13.10) Det har også vært lokal lokale kartleggingsturer i Kristiansandsområdet med insekter som hovedfokus (etter initiativ fra Frank Strømmen). Vi har hatt en marin kartleggingstur til Østre Randøya (2/10), en kartleggingstur med sopp som hovedtema til småbruket til Benthe Skrøvje saman med flere soppkontrollører (medlemmer av Blomkålsoppen) i helga 30/9-1/10. Fellesturene er finansiert via potten for felles offentlige turer (mat, reise, delvis overnatting).

Det har også blitt arrangert to kurs i regi av ABF på lav og moser. Disse turene har også hatt karakter av tverrfaglig kartlegging (men finansiert via ABF). Tilsvarende har det vært ei Zoologisk helg hos Vidar Selås i Vegårshei, hvor fleire av våre kartleggere har vært med (Stormyrlia gård 17.-19. juni i regi av NZF Hovedforeningen). Utgiftene til fellesturer er ført under Fellesutgifter offentlige turer.

Frank Strømmen NEF/NZF

Individuell kartlegging og felles kartleggingsturer av insekter i Kristiansandsområdet Mange korte kartleggingsturer hvor han har invitert andre kartleggere (Roy Erling Vrånes, Roar Linjord, Asbjørn Lie m.fl). Besøkte lokaliteter, se lista nedenfor.

UIA	18/3-23/3-25/3-28/3-5/4-18/4-1/6
SLETTANE	20/4-1/5-7/5-14/5-20/5-26/5
BRENNÅSEN	4/6-13/6-22/6-28/6-30/6-6/7-10/7-11/7-19/7-30/7-6/8-11/8-20/8-29/8-3/10
STOKKELANDSMOEN	25/4
KRINGSJÅVEIEN	28/4
EGSVEIEN	17/8
UIA/ROSSEVANN	15/4

Svein O. B. Drangeid og Asbjørn Lie
Felles og egne (Svein Olav) mosekartlegginger

KARTLEGGING AV MOSER I TIDLIGERE AUST-AGDER FYLKE (NÅ AGDER FYLKE)

Rapport til Sabima fra Svein Olav B. Drangeid

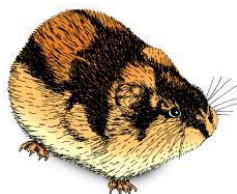
Jeg søkte Sabima om ca. 6 600 kr til kartlegging. I søknaden var det nevnt kalkøyer utenfor Grimstad og en kartleggingshelg rundt Kristiansand. Førstnevnte er gjennomført, men kartleggingshelgen ble flyttet til Gjerstad-/Risørområdet fordi det var få moser registrert i artskart fra denne delen av Agder.

Jeg har sommerbolig i Flekkefjord og kartleggingsturene 11. mars, 7. sept. og 15. okt. er kombinert med reise videre vestover. Jeg har derfor kun ført opp kjøring til lokalitetene den ene veien, se reiseregninger. Kartleggingsturen 13. nov gjelder kun kartlegging, og her er reise begge veier ført opp. I tillegg til kartleggingsturene har jeg stoppet og botanisert langs veien på enkelte turer til Flekkefjord. Tabellen under viser hvor jeg har vært.

30.05.22	Evje og Hornes; Kleveland	Kartlagt moser og karplanter
16.06.22	Froland; Furumodalen	Kartlagt moser og karplanter
1.07.22	Birkenes; Mellomstjern	Kartlagt moser på rikmyr

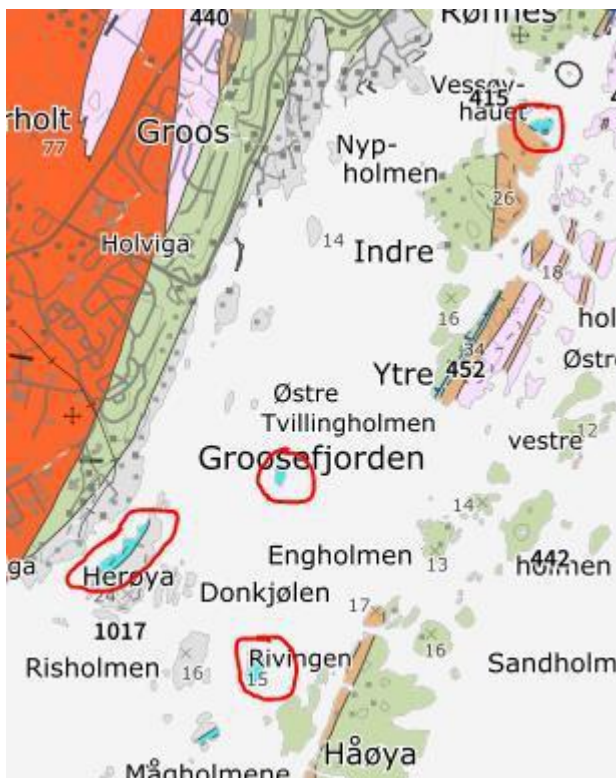

Kartet viser alle steder jeg har vært og kartlagt, enten alene eller sammen med andre, i (gamle) Aust-Agder fylke

Grimstad kommune; Flade Rivingen, Rivingen, Indre Maløya og Herøya

Flade Rivingen besøkt 11. mars, de tre andre øyene 7. sept. Begge gangene av Asbjørn Lie og Svein OB Drangeid

Asbjørn Lie gjorde meg oppmerksom på disse øyene da han høsten 2021 arbeidet med en utbyggingssak på Flade Rivingen. På flere av øyene finnes det prekambrisk marmor som er ca. 800 millioner år gammel. Det som er merket blått på det geologiske kartet er marmor, og de røde sirkelene viser hvor Asbjørn og jeg botaniserte.

Bildet under viser hvordan det ser ut på Flade Rivingen. Marmoren er erodert, og overflaten er ruglete. Der bergarten er mer motstandsdyktig mot forvitring dannes oppstikkende tagger og små koller.

Øyene er relativt dårlig botanisk undersøkt, og ingen moser var

Geologisk kart. Kilde: [Berggrunn \(ngu.no\)](http://Berggrunn(ngu.no))

registrert på artskart. Mosefloraen er preget av kalkelskende arter, totalt forskjellig fra de sure bergartene som ellers preger sørlandskysten.

Flade Rivingen 11. mars 22. I bakgrunnen bebyggelse i Grimstad

Av gode funn kan nevnes solgaffelmosse *Riccia beyrichiana*, strandbustehette *Orthotrichum cupulatum*, lermose *Reboulia hemisphaerica* og fjæremose *Henediella heimii*.

Solgaffelmosse *Riccia beyrichiana* er en levermosse som finnes i flere typer habitat, ett av dem er kalkrik grunnlendet mark

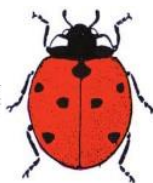
Strandbustehette
Orthotrichum cupulatum.
Bildet viser bl.a. hetta på kapselen. Slekta bustehette *Orthotrichum* (sensu latii) er mest kjent som epifytter på trestammer, men det er også mange steinboende arter. Det var ikke registrert funn av arten i Agder tidligere. Den ble

funnet på flere av kalkøyene utenfor Grimstad.

Birkenes kommune; Mellomstjørn og Hesemyråsen

Besøkt av Svein OB Drangeid 1. juli og av Svein OB. Drangeid, Asbjørn Lie, Inger-Lise Fonneland og Dag Pettersen 8. okt

I faktark om Mellomstjern i [Naturbase kart \(miljodirektoratet.no\)](https://naturbase.kart.miljodirektoratet.no) leste jeg at stormakkmose *Scorpidium scorpioides* fantes ved vannet. Det er en rikmyrsart og derfor oppsøkte jeg vannet 1. juli for å se om det var andre rikmyrsmoser her. Og det var det:

Myrstjernemose *Campylium stellatum*, brunmakkemose *Scorpidium revolvens*, bekkevranngmose *Ptychostomum pseudotriquetrum* med flere ble registrert her. Dette er moser som er relativt vanlig i Norge, men sjeldne i Agder pga. mangel på kalk.

Ved å studere geologisk kart fant jeg også årsaken. Mellom Herefoss og Hynnekleiv er det en forkastning med bergarten «skarn» med isprengt kalksteinsmarmor. Området viste seg å være forbausende lite undersøkt. Derfor la vi en kartleggingstur hit. Jeg undersøkte mosefloraen, Asbjørn karplantene og Inger-Lise og Dag kartla sopp. De andre ga uttrykk for at det var et spennende område.

Hesemyråsen består av gran-og furuskog, med mye lågurtgranskog. Det er også flere bergvegger med kalkrik moseflora, bl.a. krusfellmose *Exsertotheca crispa*, storklokkemose *Encalypta streptocarpa* og puteplanmose *Distichium capillaceum*. Særlig sistnevnte har få funn i Agder.

Stemningsbilde fra Hesemyråsen. Inger-Lise holder rotslørsopp *Cortinarius vespertinus* i hånda

Kartleggingshelg Gjerstad kommune; Bråtane og Lundeåsen. Risør kommune; Hasåsen

Vi la en kartleggingshelg til disse stedene fordi få moser var her fra før registrert i artskart.

Bråtane og Lundeåsen ble besøkt av Asbjørn Lie og Svein OB Drangeid lørdag 12. nov. En del av Lundeåsen er et naturreservat, og vi kartla både i reservatet og utenfor. I reservatet var det stort sett vidt utbredte moser knyttet til trestammer og skogbunn i edelløvslogen.

Rosettmose *Rhodobryum roseum* ble funnet flere steder i edelløvslogen. På sørvendt grunnlendt mark nær gårdsbrukene på Bråtane registrerte vi granmose *Abietinella abietina*.

Det er en vanlig mose i Norge, men sjelden i Agder. I flg. artskart er mosen kun registrert fem ganger før i fylket, og fire av registreringene er over 100 år siden.

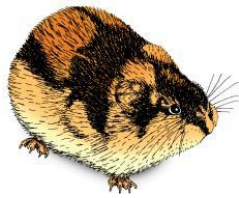
Søndag 13. nov fikk Asbjørn Lie og Svein OB Drangeid følge av Inger-Lise Fonneland og Dag Pettersen. Vi botaniserte på bergvegger og i rike eikeskoger, med stedvis mye blåveis i skogbunnen. Det beste mosefunnet var galleteppemose *Porella arboris-vitae*. Denne mosen var tidligere ikke funnet lengre øst enn litt utenfor Kristiansand, men nå flyttet vi østgrensen ca. 80 km østover! Mosen er artig fordi den lar seg bestemme på smaken. Den er skarp som en skarp kremle. Alle deltakerne fikk smake.

Galleteppemose *Porella arboris-vitae* fotografert ovenfra på voksestedet nederst på en bergvegg.

Bildet til høyre viser et skudd lagt på et eikeblad. Det er undersiden som vender opp. Foruten skarp smak er de store underbladene et godt kjennetegn.

14.11.2022

Svein Olav B. Drangeid

Svein Olav B. Drangeid

Hilde Skiffard, NZF

Fisk, marin tilknytning, sjøpattedyr

Kartlegging av fangst og observasjoner fra fisketurer i Kristiansand og Norge 2022

I 2022 har jeg registrert arter fisket med stang på fisketurer utaskjærs i Kristiansand, hovedsakelig i området utenfor Grønningen fyr. På grunn av en skulderskade og forbud fra legen om å fiske, ble sesongen dessverre sterkt redusert i år i forhold som planlagt. Jeg fikk hovedsakelig foretatt turer i perioden september - oktober.

På turene ble det hovedsakelig fisket med bunntackler etter lange og andre bunnfisk. Det var bra med lange på turene, med vekt på 1 - 5,5 kg., og nytt av året var at jeg ved to tilfeller fikk pene hyser, noe som jeg ikke har fått mye av her i området. Jeg har observert niser på nesten alle turene der det har vært lite bølger.

Noe som var spesielt i år, var at lyren ikke kom opp på grunnene den pleier å stå på om høsten før sent i oktober. Vanligvis har de store lyrene kommet opp på grunt vann fra tidlig september og utover høsten. Jeg hadde flere turer i denne perioden med gunstig vindretning uten å få napp, noe som er uvanlig. Kan det skyldes at det har vært intensivt leppefiskefiske i området de siste årene? Jeg vet av erfaring at lyren her beiter på bergnebb.

I tillegg til turene på Sørlandet, har jeg også registrert fangstene under to havfiskefestivaler tilknyttet Norges Havfiskeforbund, en festival ved grensa mot Sverige (Sponvika) og en i Egersund.

Alle observasjonene er registrert på artsobservasjoner.no, og markert med prosjekt "kartleggingsmidler Sabima".

Bilde 1: Lange 5,5 kg.

Bilde 2: Blåkjætt, ca. 0,9 kg.

Bilde 3: Lyr, 5 kg., ikke mange av disse i år sammenlignet med tidligere år.

Bilde 4: Pigghå var det mye av 17.10, kanskje en gytestim som var på vei inn i Topdalsfjorden.

Bilde 5: Svartkutling bet på under artsfiske med små kroker.

Bilde 6: Paddetorsk har jeg ikke sett før, og var en artig liten fisk!

Bilde 7: Niser med Oksøy fyr i bakgrunnen.

Hilde Skiffard,
NZF Sørlandsavdelingen

Kai Berggren /Terje Sødal NEF

Lysfangst av nattsommerfugler i Kristiansand kommune i 2022

Insektregistreringer

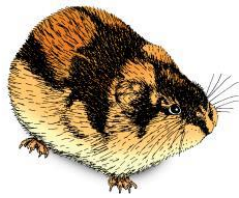
Ny for Norge: *Homoeosoma sinuella*. Gleodden, Kristiansand 24.08.2022.
Foto: Kai Berggren

Vi har i 2022 gjennomført 11 fellesturer med lysfangst og kartlegging av nattsommerfugler innen Kristiansand kommune. Lyskildene har vært 2 stk. LEPI-LED UV-lys på laken. I tillegg er enkelte arter tatt med håv. Det er tatt belegg av arter som krever bestemmelse i mikroskop, eller som må genitalprepareres. Kai Berggren har foretatt artsbestemningene.

Fangstlokalitetene har vært Hamresanden, Gleodden, Galgebergtangen, Odderøya, Møvik fort og Beltevinga på Flekkerøya. Alle disse er kystnære og artsrike lokaliteter. Kartleggingene/fangstene er gjort i perioden 25. juni–4. september.

Resultatene har vært gode, både målt i antall arter og grad av sjeldenheter/rødlistede arter. En smalmott, *Homoeosoma sinuella*, ble funnet ny for Norge på Gleodden 24. august. Funnet resulterte i at arten fikk det norske navnet gulsmalmott.

Av rødlistede arter kan nevnes *Coleophora salicorniae* (EN), *Coleophora kuehniella* (VU), *Nemophora minimella* (VU), *Elachista consortella* (VU), *Elachista bisulcella* (VU), *Coleophora tamesis* (NT), *Celypha tiedemanniana* (NT), *Eucosma aemulana*

(NT), *Ancylis unculana* (NT), *Calamotropha paludella* (NT) og *Mythimna pudorina* (NT).

Natta med flest arter var 21.-22. juli, da vi registrerte 202 ulike sommerfuglarter på Møvik fort.

Funnene er registrert i Artsobservasjoner og merket med «Kartleggingsmidler SABIMA». Godt over 1000 funn er registrert.

Kristiansand, 03.11.2022

Kai Berggren

Terje Sødal

Inger Lise Fonneland, NSNF

Soppkartlegging på lite undersøkte områder på Agder.

Veldig spesielt år. Ingen sesong i det hele tatt frem til 1. sept.2022.

Det jeg har gjort er, som før:

Jeg har kartlagt soppfloraen, dvs. samlet inn, bestemt, fotografert og lagt ut på Artsobs, sendt belegg til Naturhistorisk Museum i Oslo, der det er påkrevet (spesielle ting). Bestemmelsene er gjort v.h.j.a mikroskop og nøkler, hvis de ikke har kunnet bestemmes i felt. I enkelte tilfelle er fagmykologer eller andre ressurspersoner forespurt og bekreftet eller bestemt. Enkelte arter er sendt til sekvensering, enten til NHM eller til Spania via Øyvind Weholt.

Ann-Elin Synnes

Marin kartlegging, dykking sammen med Lillian Tveit Helleviga i juni, Gleodden, Skottevik, Blomsvika i juli.

Maria Sørli

Kartlegging i henhold til søknaden.

Jan Ivar Eeg

Registrerte fugle- og dyrelivet på Bortelid og områdene rundt. Det bygges hytter i stor skala der oppe.

Benthe Skrøvje

Kartlegging i tilknytning til felles kartleggingstur til småbruket hennes i Gjerstad (tradisjonell fiolgubbetur, indikator på kalkfuruskog).

Eldar Wrånes

Har ført opp noen turer til Åmli. Alle småturer har jeg ikke tatt med. Mye er jo i båt, og vanskelig å dokumentere.

Den siste turen jeg har ført opp (2. nov.), gjelder registrering av ørret på bekker i Randesund. Mye marin kartlegging, bruk av egen båt.